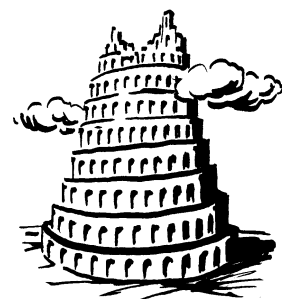


LITERÁRNÍ A VÝTVARNÁ PŘÍLOHA



Kde jsi se, Sašo, narodil?

Narodil jsem se náhodou na Krymu. Náhodou, protože můj otec byl vojenský letec a jeho pluk byl v tu chvíli v krymských stepích, ve vsi s takovým neobvyklým názvem – Sovětskij. Je to kousek od městečka Krym a Feodosija. Ale za půl roku jsme odjeli do Východního Německa, k tzv. skupině Sovětských vojsk.

Odkud pocházejí rodiče?

Z Ivanovské oblasti, ze starobylého městečka Šuja. Babička tam pracovala se sestrou básníka Konstantina Balmonta, Šurou Balmontovou, na veterinární stanici. Za války tam spolu kontrolovaly prasata, krávy a ovce, jestli jsou zdravé. Otec mě babičky byl pop a vůbec ze strany babičky byli všichni příbuzní duchovní. Ve 30. letech jich řada seděla, některé zastřelili. Otec vystudoval vojenskou školu, ale celý život taky psal básničky, trochu grafomanské, i když techniku veršování zvládal obstojně. Maminka vychodila pedagogickou fakultu, učila ruštinu a ruskou literaturu na základní škole.

Pamatuješ si něco z Německa?

V Německu jsem prožil tři roky. Pamatuju si z té doby několik situací. Jedeme s otcem do jakési vesnice, kde mi chce koupit zajíce z mandlového těsta, z marcipánu. Prodačka mi říká: „Guten morgen!“ Já samozřejmě nevěděly, že je to marcipán a když jsme se vrátili do Sovětského svazu, dlouho jsem nemohl nikomu vysvětlit, co to bylo, z čeho to bylo udělané – zůstala jenom taková nepojmenovaná vzpomínka. Že to byl marcipán jsem pochopil až v roce 1989, to jsem byl v Německu právě, když bourali Berlínskou zeď. No a taky jsem si tam stačil projít vážnou operaci, měl jsem srůsty střeva, dodnes mám jizvu přes celý břicho. To mi bylo osm měsíců, doktoři už zavolali rodiče, aby se se mnou rozloučili. Ale nějak to přešlo. Do Ruska jsme se vrátili v roce 1962. Žili jsme pak kousek za Moskvou, v městečku Kaliningrad (dneska Koroljov), které se jmenovalo stejně jako to větší město ve Východním Prusku. Otec se přihlásil na MGU na novinářnu a dlouho pracoval jako novinář v deníku Trud a později v příloze Izvestij.

Pamatuješ si jako dítě něco z osmdesátého roku?

Ne, nic si nepamatuju. To mi bylo devět, četl jsem v té době romány o starověkém Řecku a Římě, snil jsem o tom, že budu historikem. I když právě v té době jsem také napsal svou první básně. Šlo mi to zlehka a nadřepal jsem jich hned pár desítek. Pak jsem toho nechal a dvanáct let jsem psal o historii, ve čtrnácti jsem začal psát milostnou poezii. A básně, za kterou se nemusím stydět, jsem napsal tak v roce 1979, to mi bylo dvacet.

Býval jsi často v Moskvě?

Jezdil jsem tam pantografem, ze stanice Podlipky, pětadvacet minut na Jaroslavské nádraží. Odtud to máš čtrnáct minut metrem do centra – na dnešní Ochotnyj rjad, což byl tehdy Prospekt Marxe.

Rodiče tě pouštěli samotného?

Cestoval jsem vždycky rád a už když mi bylo osm, devět, neřikal jsem jim vždycky, kam mám namířeno. No a když mi bylo deset, dvanáct, už mě začali pouštět. Ve čtrnácti jsme se přestěhovali do městečka Chimiki, což je vlastně moskevský předměstí.

Jaká byla tvoje oblíbená místa v Moskvě?

Měli jsme rádi nabřeží kanálu řeky Moskvy. V létě se tam člověk mohl koupat, sednout si do křoví s flaškou vína. Dobré to bylo taky v Něskučném sadu, kam se chodilo na ping pong, stůl stál rubl na celý den a člověk si tam mohl přinést s sebou pivo. Velký tenis, to už byla drahá zábava pro stranický stav, pro ty, kdo měli dost peněz na vybavení, stejně jako sjezdování na lyžích.

Ty stavovské rozdíly bylo v Moskvě hodně cítit?

Moc to cítit nebylo, ale člověk si toho všiml, protože sem tam narazil na nějakou zlatou mládež. V studentském prostředí se to projevovalo v oblékání. Ti z lepší kasty, co měli tatínky funkcionáře, měli džíny atd.

Na školu ses dostal bez potíží?

Hlásil jsem se na filologii, ale nejediv mě nevzali. Zkrátka jsem neudělal zkoušky. A tak jsem nastoupil jako

tiskař v tiskárně *Izvestij*. Dělal jsem pomocného tiskaře. Tiskli jsme obálky časopisu *Světová literatura*. Tisklo se ze štočku, štoček se sázel ručně, já měl za úkol zakládat papír a mačkat tlačítka, která tiskárnu uváděla do provozu. Pak jsem to nakládal na vozíky a odvážel.

Jaký byli tiskaři?

Tiskaři byli v Sovětském svazu považováni za takovou proletářskou inteligenci. U vedlejšího stroje pracoval chlapík, který byl opravdový profesionál – za směnu vypil flašku vodky. Každých dvacet minut si dopřával svou dávku. A přitom si pořád četl.

Murfatlar icatnari

Kádrový dotazník Saši Makarova-Krotkova



Protože papír zakládá a vydává pomocník, na tiskaře zbývala intelektuální práce. Vyměňoval štoček s kresbou, když se vytiskl potřebný počet listů. Mistr, se kterým jsem pracoval, sbíral knihy. V Sovětském svazu byla kniha takovým zvláštním předmětem se sběratelskou hodnotou, protože dobrá kniha prakticky nebyla k dostání. A mnozí lidé knihy nečetli, jenom kupovali. Můj mistr žil v malém komunalním bytě se ženou a dítětem a knihy měl uložené ve staré lednici. Snil o tom, že si koupí knihovnu. Jestli se mu to splnilo nevím, protože po roce jsem odtamtud odešel, dostal jsem se na vysokou knihovnickou, na obor literatura a umění.

Byly v Moskvě k sehnání staré, předrevoluční knihy?

Daly se koupit po antikvariátech, ale byly dost drahé. Tenké předrevoluční sbírky básní stály 15-20 rublů, kniha prózy 40-60 rublů. Přitom plat inženýra byl 115 rublů. Člověk si mohl koupit sebrané spisy Hamsuna, Strindberga ve vydáních nakladatele Marxe, z Rusů třeba Sologuba, básníky stříbrného věku. Ale ty už stály kolem 100 rublů. K sehnání byly třeba i knihy z 18. století, ale ty už stály kolem 400-500 rublů. To si mohli dovolit jenom boháči.

Co pro tebe vůbec v patnácti, osmnácti letech znamenalo slovo předrevoluční?

Sedmáctý rok jako nějakou hranici si uvědomoval každý, přitom samozřejmě existovala taková obecná představa živěna masivní propagandou. Ale už v deváté třídě jsem se dostal k literatuře, která tuhle představu nabourávala. Můj spolužák byl vnukem lotyšského revolucionáře, kterého v roce 1937 zastřelili, rodina šla do vyhnanství na Sibiř. Od něj jsem dostal román Borise Djakova, který napsal v době chruščovovského tání knihu o stalinských lágrech. Knižka vyšla a hned ho zakázali. Když jsem si to přečetl, vlasy mi vstaly hrůzou na hlavě. Kdyby si to člověk přečetl dneska,

asi by se mu to zdálo ucesané. Navíc se později ukázalo, že ten Djakov snad donášel, díky čemuž ho z lágru pustili už po pěti letech, což bylo na tehdejší poměry neobvykle málo. Takže v povědomí se usazovaly takové antisovětské představy. No a velkou roli sehrály taky desky se západní hudbou, které se ke mě začaly dostávat, když mi bylo čtrnáct let.

Na kolik taková deska přišla?

Deska přivezená ze Západu se na černém trhu dala sehnat za 50 rublů. Trhů bylo několik, ale nejdůležitější byl na Šamotočném náměstí, kde se dalo nakupovat každou sobotu. Mohl

z dnešního pohledu tak špatně – třeba komedie Eldara Rjazanova nebo rané filmy Leonida Gajdaje. Bylo to zajímavě udělané a přitom to byly poměrně odvážné filmy. Je až nepochopitelné, že to pouštěli do kin. V roce 1975, to jsem končil devátou třídu, za mnou tatínek přišel, že má lístky na uzavřené promítání filmu *Zrcadlo* nějakého Tarkovského a jestli půjdu. Dneska se říká, že je to děsně nudné. Já jsem se tehdy dostal náhodou na premiéru a byl jsem z toho úplně vedle. Když jsem vyšel z kina, úplně se mi zamotala hlava. Poprvé jsem uviděl opravdový film a úplně to změnilo můj vztah k filmu. Když Tarkovský odjel, všechny jeho filmy kromě *Nostalgie* se ještě nějakou dobu hrály v kinoklubech. A promítali tam taky západní klasiku. Skvělé kino bylo při studentském divadle MGU na Gerčenově ulici. Tam jsem poprvé viděl Antonioniho, Felliniho. A přibližně od roku 1986 šly zajímavé filmy i v televizi.

Jak ses dostal k literatuře?

Číst jsem začal ve čtyřech letech. A ještě předtím jsem toho spoustu uměl nazpaměť. Když jsme přijeli z Německa, onemocněl jsem a přišel mě prohlédnout doktor. Znal jsem nazpaměť Michalkovovu básničku Strýček Stopa a přibližně jsem věděl, kde je co v knížce napsané. Číst jsem ještě neuměl. Když přišla doktorka, udělal jsem jí takový představení, obracel jsem stránky a zpaměti jsem recitoval. Doktorka se chytila za hlavu a říkala rodičům „Co to provádíte? Vždyť se vám to dítě zblázní.“ Ve čtyřech už jsem ale číst uměl. Když mi bylo šest, otec mi začal čít *Jesenina*, kterého měl rád. Tehdy jsem ho docela dobře znal a také jsem ho měl brzy dost, pochopil jsem, že je taková dost průměrná lyrika. Když rodiče odcházeli do kina, bral jsem si takový obrovský svazek Gogola a četl jsem si v něm – se strachem a opojením. Měl jsem rád také ty jeho horory jako *Vij* nebo *Strážná msta*. Naskakovala mi z toho husí kůže a radši jsme měli vždycky po ruce ořezanou tužku, kdyby se náhodou objevila nějaká nečistá síla, abych měl alespoň nějakou zbraň. V pubertě mě začal velice zajímat *Stříbrný věk*.

Ty knížky byly k máni?

Byly prakticky nedostupné. Ale kupříkladu otec toho mého spolužáka, který měl dědečka lotyšského revolucionáře, byl na služební cestě v Maďarsku a přivezl antologii ruské poezie vydanou v Maďarsku pro místní studenty rusistiky. A v té byl celý *Stříbrný věk*. To jsem byl v deváté třídě, bylo mi patnáct. Když jsem později studoval na vysoké knihovnické, měl jsem praxi v oblastní knihovně v Kostromě. Byli jsme tam jen dva studenti z Moskvy a místní si nás velmi oblíbili a půjčovali nám domů knížky, které jinak nikomu nedávali. Tam jsem si přečetl *Achmatovovu*, *Cvetajevovou*, *Mandelštamův Kámen* z roku 1912, *Pasternaka* z roku 1914. Ve větších knihovnách ty knihy byly, ale daly se číst jenom v čítárně. A v menších knihovnách nebylo nic, ono se také nic z toho nevydávalo. První, tenoučkový, velice nevybraný výběr z Mandelštamových veršů vyšel v roce 1976 v edici *Knihovna básníků s předmluvou Dymšice*. Dymšic k tomu napsal odpornou předmluvu, nicméně právě díky té přemluvě knížka mohla vyjít. Já si koupil xerokopii.

Co samizdat?

S tím jsem přicházel do styku od školních let. V samizdatových vydáních jsem si přečetl *Charmse* a ostatní básníky skupiny *Oberiu*, *Brodského*. *Souostroví Gulag* jsem měl půjčené na tři noci. Samizdat byl běžnou záležitostí v intelektuálních kruzích, ale i mezi studenty na humanitních fakultách. Na technice si vystačili s muzikou. Později, v 87., jsme s přáteli začali sami vydávat samizdatový literární časopis *Étap*.

Věděl jsi o disidentech?

Samozřejmě jsem o nich věděl. Už na přelomu 70. a 80. let jsem byl takový divoký antisovětský. Pamatuju se, že v roce 1979, to jsem byl v druhém ročníku, jsem zajel za příbuznými do Kyjeva a těm vstávaly vlasy hrůzou na hlavě. Všechno, co jsem jim říkal, byly v podstatě agitky ze Svobodné Evropy. V kruhu se mnou studoval mladý básník Saša Suetňov alias *Alexandr Karnet*, kterého už na konci sedmdesátých let otiskli v *Kontinentě*, což byl

ostře protisovětský exilový časopis. Ten Suetňov se s disidenty znal, měl dokonce přátele, kteří seděli. Ale já jsem neměl dost odvahy a síly, abych se začal zabývat politikou. Disidenty jsem sem tam vídal na nějakých večírech, v moskevských „kuchyních“.

Dalo se v té době cestovat po Rusku?

Po Rusku se dalo cestovat celkem svobodně. Dostat se za hranice bylo těžší. Do mého oblíbeného města Tallinu, který byl tehdy hlavním městem svazové republiky, jsem se poprvé dostal, když mi bylo 15. Otec tam byl na služební cestě a já jsem se jednoduše na týden ubytoval u něj v hotelu, spali jsme na jedné posteli. Do hotelu jsme se pro jistotu vraceli každý zvlášť, aby si toho nikdo nevšimnul. V studentských letech už jsem začal cestovat sám. V Tallinu jsem byl dohromady osmnáctkrát, taky jsem jezdil do estonského Pärnu, byl jsem mnohokrát v Lotyšsku v Rize, na Litvě v Trakai, v Klajpedě, Palanze, a dál potom v Minsku, Kyjevě, Charkově, v Zakavkazsku – v Tbilisi a v Abcházii, kde jsem byl s rodiči právě v létě roku 1968.

Jak jsi cestoval?

Vlakem. Ale rozdíl v ceně mezi jízdou na vlak a letenkou v té době nebyl velký. Letadlo bylo jenom trochu dražší. Lístek do kupé do Leningradu stál 12 rublů, letadlo 14. Levnější třídou se tam tehdy dalo dostat za 7 rublů. V osmdesátých letech potom letenky prudec podražily.

Dalo se dostat do sociágru?

Dalo, mně se to jednou podařilo, ale to bylo už za perestrojky. Od roku 1982 do roku 1987 jsem pracoval v Leninské knihovně. Šel jsem tam na umístěnku. Dopadl jsem dobře, ale byla to náhoda, protože když se po skončení školy rozdělovala práce, zařadili mě na práci, která zbyla. Leninka byla považovaná za takovou kloaku. Ale já jsem za to vděčný osudu, protože jsem tam pracoval obklopený knihami – předrevolučními, avantgardními. Měl jsem skvělou nadřízenou, která mě dovolovala číst si půlku pracovní doby. Měla mě moc ráda a říkala: Sašu nechte na pokojí, Saša je náš bárin. A číst jsem si mohl právě to, co bylo v antikvariátech tak drahé. Tam to stálo v regálech v sebraných spisech, všechno jsem měl po ruce, symbolisty, akmeisty, futuristy.

U vás nebyly v knihovnách čistky?

Byly, ale týkaly se jenom autorů, co emigrovali. V obecních knihovnách je museli pálit pod dozorem kágebáka. Ale někdy se stávalo, že kágebák nepřišel, a tak si to knihovníci rozebírali pod rukou domů. A v Lenince byla ještě taková vnitřní knihovnička pro zaměstnance. Když jsem tam v roce 1982 nastoupil, našel jsem tam třeba *Tři minuty ticha* Georgije Vladimova. V té době už byl Vladimov šéfredaktorem exilového časopisu *Grani* ve Frankfurtu nad Mohanem.

Mohli mít kvůli takové literatuře problémy?

Jednoho mého známého, který měl pořádně vypito, sebrali policajti. V diplomate mě knihy Viktora Někrasova, Vladimira Maximova – šéfredaktora *Kontinentu* a několik čísel časopisu *Posev*. Sebrali ho pořádně nalitého. Pak mi říkal, že cestou na stanici úplně vystřízlivěl. Došlo mu, že kdyby otevřeli ten kufřík a zjistili, co tam leží, bude zralej na kriminál za protisovětskou činnost. Začal se hned kát, že pít se nemá, jak je špatný a že už to nikdy neudělá. A policajti tu diplomatku našťestí neotevřeli.

Jaký byli tehdejší policajti ve srovnání s dnešními?

Nebyli tak chamtiví. Korupce bylo míň než dneska, nebo se aspoň neupláclo všem na očích. Na stanici jsem byl za celá 80. léta dvakrát. Policajti byli takový přisprostlí venkovský balčíci, ale neměli žádné sadistické sklony. Když jsi poslušně seděl a kýval, vyřídili si to s tebou ústně. Po hubě jsi dostal, jenom když ses začal vťahovat.

Byl jsi na vojně?

Nášťestí ne. Na knihovnický jsem neměl vojenskou katedru, takže bych šel na vojnu jako základač. A v té době se posílalo do Afghánistánu. A pro vzdělaný lidi se školou to bylo v armádě obzvlášť těžký, šikanovali je, tloukli. Zachránila mě jizva po té německé

Verše pro kočku

Saša Makarov-Krotkov

co můžu říct
těm co se shromáždili u tohoto
sloupu
a nečekají důvtipné slovo
ale nezvratnou pravdu

1990

to proto je mi smutno
že vím
proč

Verše pro kočku

či čí! či čí! či čí!
kšic! kšic! kšic!

1994

co můžu říct
sedě na tomto sloupu

1991

kšá kšá opeřenci

1990

sedíme v baru
v Lipsku
pijeme německé pivo
vedeme řeči o ruské kultuře

1986

Moskva. Léto

to všechno už mám
děkuji
ale to je dokonce víc než je třeba
děkuji děkuji
jenom
ještě trochu vzduchu
prosím vás

V. Tučkovovi

no a
vyšel z domu
a zase zašel

1986

blažen
kdo spatřil světlo světa

zasadil jsem strom
postavil jsem dům
vychoval syna

1991

strom spálil blesk
v domě žijí cizí lidé
syn je alkoholik

všechno by nějak šlo
jenom je člověku trochu líto
psa barvy spadaneho listí
šeststíciho u nohou

V. Prusakovovi

Bože odpusť
1987

1992

tak tiše vyje psík
jako by se chtěl pověsit
ale neví jak

zvláštní dík těm
kdo se nezúčastnili

1992

1990

když si to tak vezmeš
i v metru můžeš
potkat člověka

tělo se mi nějak smrsklo
hlava nějak vyrostla

1994

A. Afinogenov

snaha mlčet
hrozí

nicméně

1996

tažní ptáci,
kam letíte?

do Moskvy! do Moskvy!

1996

a pamatuješ si
byl tam ještě

nepamatuješ

já taky

1996

L. Rubinšternovi

všichni jsme trochu

i já řekl bych

někdo míň někdo víc

ale nebudu

1997

ó to sladké slovo

nitroglycerin

1997

D. Voděnnikovovi

ve skutečnosti

se nic neděje

1997

tehdy
jsem nechápal

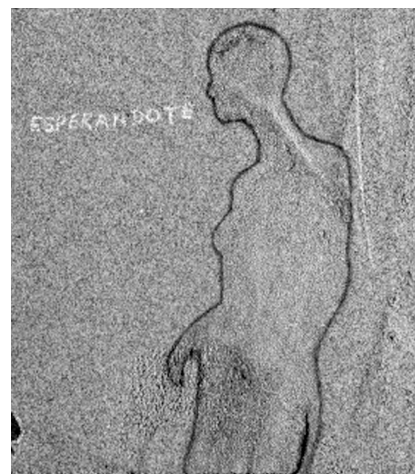
teď

trpím

1998

intonace
to je
víte co

1998



všichni zároveň
a zároveň
i někteří jiní

1998

Konkrétní sonet
Vsevolodu Někrasovovi

jako

jak?
jak
jako?

jako
tak.
tak
jako.

jako
jak
tak?

jako
tak
jak.

2000

po pravdě řečeno
není to k ničemu
a jinak vzato
jsou to dobré verše

2001

život se vydařil
jak řekl básník Lev Rubinštejn
in conversation

ale ne zas tak

1997

mohou
mohou

a chtějí
a chtějí

2009

ne ne ne

ačkoliv
kdyby

ano?

2009

čekají
kdy už i já
něco řeknu

když už jsem se dožil šedin

čekají
cvakají zobáky

2009

dokončení z předcházející strany

operaci. Když mě jako malého operovali, zašili mě, jenomže já se rozeřval a stehy praskly. Zašivali mě znovu a zůstala tam maličká kýla. Pamatuju se, jak stojím před nějakým plukovníkem, úplně nahej, a on povídá: „Copak, nechceš sloužit vlasti?“ A já na to: „Rád bych, ale někde jsem si uhnal kýlu.“ Doktorka mě podržela a poslala mě do nemocnice na pozorování. Tam jsem si poležel týden, pil jsem tekutou křídou a rentgenovali mě. Chirurg si prohlídl snímky, zeptal se, jestli je to kvůli armádě a co si to čtu. Já si tam celou dobu četl Dostojevského *Idiota*. Jak mě pustili z nemocnice, šel jsem zase za vojákama. Zajdu do té kanceláře, kde jsem byl prve, ale posílají mě do jiný, že už si mám vyzvednout vojenskou knížku, jako základák. A když mi knížku vydali, stálo tam: Nezpůsobil k výkonu vojenské služby – kdyby byla válka, vzali by mě maximálně jako písaře. Řval jsem radostí a skákal tři metry do vzduchu.

Co se vědělo o válce v Afgánistánu?

Jeden můj spolužák sloužil u paraganů a účastnil se dobývání Aminova paláce. Později jsme s ním seděli a vyprávěl mi, jak to probíhalo. Každý vyfasoval půl litru vodky a šli po patrech: granáty, dávka ze samopalu, odklidit mrtvolu a jde se dál. Zajímavé bylo, jak děravá byla ta služba, co kontrolovala obsah dopisů. V 79. sloužil ten můj kamarád v Uzbekistánu a chystali se je poslat do Iránu. Dostal jsem od něj dopis, kde popisoval, jak celý týden každý den zalezají do letadla, tři, čtyři hodiny čekají, pak zas vylezou, přes den se vyspějí a na noc zase do letadla. A tak celý týden. Pak se ukázalo, že je nikam nepošlou. A tohle mi psal v normálním dopise, dokonce bez obálky, místo známky jenom razítko velení, kde ty dopisy měli cenzurovat. Vyzradil mně vlastně vojenskou tajemství.

Jak to bylo ve Svazu s alkoholem?

To bylo ve vlnách. Pamatuju se, že mezi 9. a 10. třídou v obchůdku vedle naší školy na břehu kanálu řeky Moskvy začali prodávat polosladké rumunské víno Murfatlar icatnari. Stálo rubl padesát. Ve třech jsme se složili, každý dal padesátník, zalehli jsme na břehu kanálu a popíjeli tohle průzračné, bílé, sladoučké víno. S pivem to bylo horší. K dostání byla jenom jedna

značka – Žigulevské. Byly i další značky, například i Porter, ale ten se prodával jenom ve speciálních bufetech, nebo třeba v Jelisejevském lahůdkářství. S jedním kamarádem jsme rádi chodili do Divadla operety. Za 20 kopějek jsme si kupovali lístek na balkon a šli jsme do bufetu. Tam prodávali tmavé pivo s názvem Dvojitě zlaté. Bylo v takové opletené láhvi, v obchodě jsi na něj nenarazil. Když jsem v osmdesátém prvním, ještě jako student, přijel na prázdniny do malého litevského městečka Klajpeda a uviděl, že jenom na náměstí je pět pivnic a že tam prodávají sedm druhů piva, z toho dva tmavé Biržajské a Porter, byl jsem z toho vedle. V Moskvě jich bylo stejně na celé mnohamilionové město.

A co prohibice?

V některých velkých obchodech se už za Brežněva alkohol dal nakupovat jenom do 9 nebo to do večera. U Kurského nádraží byl jeden obchodník, který měl otevřeno do 11. Všichni o tom nevěděli a když jsme na to za studii přišli, byli jsme nadšení. Potom se nějakou dobu zase snažili zabránit rannímu pití, alkohol prodávali až od dvou. Říkalo se tomu hodina vlka – na divadle Obrazcova byl orloj, a každou hodinu vylezlo jedno zvíře. Když odbyla druhá hodina, vylezl vlk a mohlo se do krámu, začal se prodávat alkohol. Udeřila vlčí hodina. Za Gorbačova začaly tvrdé zákazy. Pamatuju si, jak jsme byli s kamarádem na dovolené v 86. roce na Krymu v Aluště. V celém městě, kde bylo obrovské množství letních hostů, byl otevřený jediný krám s vínem. Do fronty jsme si stoupli v osm ráno, chodili jsme se na střídačku vykoupat, ve 12 už jsme museli stát oba, abychom si uhájili místo. Krám vypadal jako kůlna, prodávalo se přes okýnko a když ve dvě otevřeli, lidi, co si nakoupili, museli z krámu vylézat doslova po hlavách těch, co ještě stáli frontu. Každý samozřejmě kupoval co nejvíce, aby druhý den nemusel zase do fronty. Prodávali tam suché krymské. Tvrdý se neprodával. Bylo to strašné. Zlepšilo se to až tak v roce 1990-1991, když sem začal proudit všelijaké nachečno pálené alkohol z Polska, který se tvářil jako německá vodka.

Kdy jsi se poprvé dostal za hranice?

Do lido-demo země jsem se poprvé dostal v roce 1987. Chtěl jsem jet do Maďarska, ale na poslední chvíli mi to změnili a jel jsem do Vý-

chodního Německa. Na týden – Berlín, Lipsko, Drážďany. Šéfová mojí šéfová byla vedoucí stranické organizace a třebaže jsem nebyl ve straně, doporučila mě s tím, že jsem nadějný mladý muž.

Napodruhé jsem jel zase do Východního Německa v roce 1989. To už pouštěli na pozvání, lidé už začínali jezdit na Západ a kamarád měl za ženu holku z Drážďan, která nám vyřídila pozvání. Vyrazili jsme ve třech. A zatímco jsme si vyřizovali papíry, tak to tam bouchlo. Přijeli jsme akorát na Vánoce. A když jsme přejížděli z Lipska do Berlína, celý vlak si připíjel z takových malých lahviček na svobodu. Měli jsme takový dojem, že policie se někam vypařila.

Podívali jste se do Západního Berlína?

Viděli jsme, jak bourají zeď, ale na Západ jsme bohužel nemohli, protože jsme neměli vízum. Tehdy bylo v rámci sovětského opatření, že se dalo jezdit bez pasu, jenom s občankou a takovou bumažkou, na kterou se dávalo razítko. Když jsme přišli k Brandenburským bráně, ze Západu se valily davy a z východu se stálo ve frontách. Stouplí jsme si taky do fronty, ale když jsme přišli na řadu a prohlídli si naše sovětské občanky, vysvětlili nám, že tady probíhá jenom symbolická kontrola Němců a pro nás že je na Friedrich Strasse jiný okýnko. V té frontě jsme stáli my a ještě pár vietnamských gastarbeiterů a teskně jsme hleděli na Západ. Poslali nás na sovětský velvyslanectví a tím to bylo vyřízené. Za půl roku jsem jel na festival do Augsburgu, do Bavorska. Přijel jsem na to samý místo, ještě tam byla hranice, a poprvé jsem vstoupil na Západ. To už bylo v 90. roce.

Jak jsi přežil perestrojku?

Tady byl takový ten věčný ruský bordel, tentokrát našťásti v té lepší variantě. V osmdesátém devátém už měla na knižním veletrhu na VDNCH svůj stánek exilová nakladatelství. Byl jsem se tam podívat, chtěl jsem si koupit *Kontinent*, kde mi v 86. otiskli básně. Ale právě *Kontinent* a *Grani* byly jediné časopisy, které tam ještě nesměly být. Za půl roku potom jsem začal dostávat *Kontinent* a *Ruskou mysl* domů poštou. Zrovna v den, kdy v 91. začal puč, jsem je našel ve schránce.

Cos dělal v 90. letech?

Začátek 90. let, to byla euforie. Trvala krátce,

ale chvíli se zdálo, že komunistický režim padl, že všechno skončilo. Velice rychle se to bohužel zase začalo vracet. V 1989 jsem měl několik skvěle zaplacených publikací, za 7 básní mi zaplatili 500 rublů. Jako ředitel takové malé knihovny, kde jsem v té době pracoval, jsem bral 180. Díky honorářům jsem mohl vstoupit do Pravkomu, takového appendixu Svazu spisovatelů, a zbyl jsem se paragrafu o příživnictví, který v té době ještě existoval. Po roce 1991 jsem začal pracovat jako novinář. A k tomu jsem v jedné malé knihovně vedl literární studio. Jednou do měsíce jsme rozebíraly verše mladých básníků, pak přicházeli číst starší básníci. Měl jsem tam postupně Vsevoloda Někrasova, Lva Rubinštejna a spoustu dalších. V 93. jsem se oženil, šel jsem do práce, v roce 2003 jsem se rozvedl. Toť vše.

Jakého jsi vyznání?

Nejspíš jsem agnostik, nemohu o sobě říct, že jsem ateista. K mnohým postulátům církve mám dobrý vztah, ale k pravoslavné církvi jako instituci mám dost negativní vztah. A pokud jsem choval určité sympatie například k zahraniční pravoslavné církvi, dneska už je to zase jedna velká „komunistická strana“. Ale jsem pokřtěný. Když jsem se narodil, moje babička přijela na Krym. Tatínek byl jako armádní důstojník samozřejmě komunist, ale babička mě s jeho vědomím odnesla do kostela a tam mě pokřtili.

Jsi zapadník nebo slavjanofil?

Jsem čistý zapadník.

Četl jsi Vojnu a mír?

Dokonce dvakrát. Poprvé ve čtrnácti, to jsem byl nadšený, podruhé, když mi bylo dvacet, to jsem byl na škole. A i napodruhé to se mnou zámávalo. Annu Kareninu jsem přečetl až ve čtyřiceti.

Máš radši Gogola nebo Dostojevského?

Gogola. Když jsem byl mladší, měl jsem radši Dostojevského. Ale dnes už mi jde spíš o styl než o ideje. A Dostojevskij je velice nedbalý spisovatel. Spěchal. Leccos by třeba i přepsal, ale neměl kdy. Gogol, to je základ ruské literatury, ze kterého toho vyšlo mnoho včetně prózy Puškina a v jistém ohledu i Dostojevskij. Kdybych se měl rozhodnout, co si vzít na neobydlený ostrov, vzal bych si Gogola.

Jan Machonin, Moskva